

VILNIAUS UNIVERSITETO STUDENTŲ POŽIŪRIS Į NATŪRALIUS GYDYMO METODUS

Vaida Aguonytė, Aušra Beržanskytė

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos institutas

Santrauka

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti Vilniaus universiteto (VU) studentų požiūrį į natūralius gydymo metodus.

Medžiaga ir metodai. Darbe analizuojami duomenys, gauti 2011 m. kovo mėnesį anoniminės anketinės apklausos būdu apklausus VU Medicinos fakulteto (MF) ir Matematikos ir informatikos fakulteto (MIF) studentus. Iš viso analizuota 391 anketa.

Rezultatai ir išvados. Natūralius gydymo metodus taikė 90,5 proc. respondentų, dažniau moterys nei vyrai – atitinkamai 96,2 proc. ir 81,5 proc. Populiariausias natūralus gydymo metodas buvo vaistažolės – jas nurodė vartoję 93 proc. respondentų. Tiriamieji pažymėjo, kad dažniausiai natūralius gydymo metodus renkasi peršalimui gydyti (96,4 proc.). Dažniausia priežastis, dėl kurios respondentai naudoja natūralius gydymo metodus – kombinuojant natūralius gydymo būdus su vakarietiškos medicinos metodais, rezultatas efektyvesnis. Šią priežastį nurodė 75,3 proc. natūralius gydymo metodus naudojusiu respondentų. Studentų požiūris į natūralių gydymo metodų praktikos principus yra teigiamas. 64,2 proc. apklaustų MF studentų nurodė, kad MF reikalinga atskira disciplina apie natūralius gydymo metodus. Tokių tarp pirmo kurso studentų buvo 70,9 proc., tarp aukštesniųjų kursų studentų – 58,7 proc. ($p = 0,038$).

Raktažodžiai: natūralūs gydymo metodai, studentai.

ĮVADAS

Pastaruoju metu visame pasaulyje pastebimas didelis susidomėjimas natūraliais gydymo metodais (NGM). Tuo tarpu vakarietiškoje medicinoje taikomas biomedicininis medicinos modelis, kuriame susitelkiama ties fizine žmogaus sveikata ir stengiamasi suprasti tik biologinius veiksnius, sukėlusius ligą, tačiau nepaisoma psichologinių, socialinių ir ekologinių veiksnių [1], sulaukia vis daugiau nusivylimo ir kritikos. Toks požiūris atsiranda dėl to, kad gydoma ligos pasekmė, o ne priežastis, gydymui naudojami brangūs cheminiai vaistai, sukeltantys nemalonų nepageidaujamą poveikį, pacientai priversti stovėti didžiulėse eilėse prie gydytojų kabinetų, vakarietiška medicina orientuota ne į atskirą pacientą, bet į pacientų grupes ar nacionaliniu mastu ir kt. [2]. Vakarietiška medicina yra pagrįsta moksliniais įrodymais ir naudojama mūsų asmens sveikatos priežiūroje įstaigose. Taikant šios medicinos gydymo būdus, net ir susirgus sunkiomis ligomis,

pavyksta prailginti pacientų gyvenimo trukmę ir pagerinti gyvenimo kokybę – visame pasaulyje sumažėjo sergamumas infekcinėmis ligomis. Tačiau visgi žmonės neužmiršta ir naudoja NGM [3, 4]. Šie metodai remiasi žinių, įgūdžių ir praktikos, įsitikinimų ir patirties, atsiradusios skirtingose kultūrose, visuma, nors atliekama ir vis daugiau mokslinių tyrimų, įrodančių kai kurių NGM veiksmingumą [5, 6]. Natūralioje medicinoje žmogus suvokiamas kaip visuma, daug dėmesio skiriama ne tik fizinei, bet ir dvasinei žmogaus sveikatai, o vakarietiškoje medicinoje dėl didelio darbo krūvio gydytojai pacientui negali skirti daug laiko [7]. Dar Vydūnas teigė: „Jau iš pagrindo gydytojas apsiriks, jeigu jis žiūrės kūną kaip chemės elementų junginį, o žmogų – kaip gyvulį“ [8]. Žinoma, gydymą NGM vertinti reikėtų labai atsargiai, tačiau tam tikrų ligų / būklių atvejais, taip pat kaip profilaktikos priemonė jų naudojimas teikia ypač didelę naudą žmogui ir visai sveikatos sistemai.

Siekiant pacientų sveikatos ir gerovės, pasaulyje dedamos pastangos sukurti integruotą medicinos sistemą, kurioje būtų atsižvelgta į paciento vertybes. Pacientas, jeigu jo ligos atveju įmanoma, turi turėti alternatyvą – rinktis vakarietišką mediciną, NGM ar jų kombinaciją [9]. Nors dėl NGM efektyvumo dažnai abejojama, tačiau šiuolaikinis gydytojas turėtų juos išmanyti, kad savo pacientams galėtų patarti,

Adresas susirašinėti: Vaida Aguonytė,
Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto
Visuomenės sveikatos institutas,
M. K. Čiurlionio g. 21, 03101 Vilnius.
El. p. vaida.aguonyte@gmail.com

rekomenduoti, o reikalui esant – apsaugoti nuo ligos atveju netinkamų ar netinkamai taikomų NGM. Tam pirmiausia reikalingi kvalifikuoti specialistai – vakarietiškos medicinos gydytojai, gerai išmanantys NGM. Deja, kol kas tokie specialistai ruošiami tik nedaugelyje Europos universitetų [10, 11, 12]. Lietuvos universitetuose, kuriuose ruošiami medikai, dažniausiai tik pavieniai fragmentai apie NGM įtraukti į kitų dalykų programas. Tačiau, pavyzdžiui, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Teorinės ir klinikinės farmakologijos katedroje kaip pasirinkiamasis dalykas dėstomas Homeopatinių vaistų ir fitopreparatų kursas. Bet tokių pavyzdžių Lietuvoje kol kas nėra daug, todėl šiuo metu, norėdami išmanyti NGM ir juos rekomenduoti arba apsaugoti savo pacientus, gydytojai turi mokytis savo lėšomis laisvalaikio metu.

Tyrimai, atlikti įvairiose pasaulio šalyse, rodo, kad neatsižvelgiant į tai, jog daugelio NGM efektyvumas ne visada yra moksliskai pagrįstas, tačiau jie yra taikomi. 2002 m. JAV Medicininės akupunktūros akademijos atliktos apklausos „Papildomos ir alternatyviosios medicinos naudojimas JAV“ metu paaiškėjo, kad 36 proc. suaugusių JAV gyventojų nurodė naudoję NGM [13]. Italijoje atlikto tyrimo duomenimis, tik 13,6 proc. italų taikė NGM [14]. E. Ernsto atliktas tyrimas „Papildomos ir alternatyviosios medicinos vaidmuo“ parodė, kad jo tirtose šalyse NGM taikymas siek tiek mažesnis: Vokietijoje NGM naudojo 65 proc. apklaustųjų, Kanadoje – 59 proc., Australijoje – 49 proc., JAV – 42 proc., Šveicarijoje – 40 proc. [15]. Atliekant tyrimą „Papildomos ir alternatyviosios medicinos naudojimas Anglijoje“, išsiaiškinta, kad 44 proc. tyrime dalyvavusių Anglijos gyventojų yra naudoję NGM, 26,3 proc. apklaustųjų nurodė naudoję NGM per pastutinius 12 mėnesių [16]. Prahos Karlo (*Univerzita Karlova*) universitete, Čekijoje, 2005 m. atlikto tyrimo, kuriame dalyvavo tik studentai, metu paaiškėjo, kad 92 proc. respondentų yra taikę NGM [17].

Lietuvos gyventojai taip pat taiko NGM, tačiau realiai įvertinti situaciją sunku – neaišku, kaip plačiai, kokioms ligoms ar būklėms gydyti šie metodai pasirenkami, kokios naudojimo priežastys, iš kur gyventojai gauna informacijos apie NGM, nes mokslinių tyrimų šia tema atlikta mažai ir informacija apie Lietuvos gyventojų požiūrį į NGM yra skurdi [18]. O informacijos apie jaunimo, pačios lanksčiausios visuomenės grupės, požiūrį į NGM, kokius NGM jie pasirenka, kokioms ligoms / būklėms gydyti, iš kurių šaltinių gauna informacijos, kol kas taip pat stinga. Apžvalginio tyrimo rezultatai galėtų būti naudingi įvertinant NGM taikymo mastą, informacijos apie

NGM poreikį ir daryti prielaidas apie tai, ar reikalinga VU MF įvesti atskirą discipliną apie NGM. Todėl šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti VU studentų požiūrį į NGM, gauti pirmąsias įžvalgas apie NGM naudojimo paplitimą ir nuostatas.

TYRIMO OBJEKTAS IR METODAI

Šis aprašomasis tyrimas atliktas 2011 m. kovo mėn. vykdant anoniminę anketinę apklausą.

Imties tūris (391 studentas) apskaičiuotas pagal bendrą VU besimokančiųjų skaičių (2011 m. – 16 396 studentai [19]), pritaikant formulę: $n = 1 / (\Delta^2 + 1 / N)$; kur n – imties dydis, Δ – leidžiamas paklaidos dydis 0,05, N – generalinės visumos dydis.

Studentai atrinkti iš dviejų Vilniaus universiteto (VU) fakultetų – atsitiktinai atrinkto Matematikos ir informatikos fakulteto (MIF) ir dėl savo specifinio parinkto Medicinos fakulteto (MF). MIF apklausti įvairių kursų studentai, MF – pirmo ir aukštesniųjų (ketvirto ir penkto) kursų, nes tikėtasi, kad apklausos rezultatai gali skirtis dėl studijų metu įgytų žinių. Tad tiriamųjų skaičius buvo apytiksliai proporcingai paskirstytas į šias grupes. Studentai, kurie atitiko atrankos kriterijus ir sutiko dalyvauti tyrime, bendrųjų paskaitų metu išplatintas anketas pildė patys.

Anketą sudarė 15 klausimų, o VU MF studentams pridėta pora klausimų apie NGM disciplinos poreikį studijų programoje. Siekiant, kad respondentai suprastų, kas yra NGM, ši sąvoka anoniminėje anketoje trumpai paaiškinta su pavyzdžiais. Anketą sudarė dvi dalys: bendrieji duomenys apie respondentą (fakultetas, kursas, lytis, amžius) ir klausimai, skirti NGM naudojimo paplitimui ir požiūriui įvertinti. Pastarieji klausimai sudaryti remiantis 2002 m. JAV Medicininės akupunktūros akademijos atliktu tyrimu „Papildomos ir alternatyviosios medicinos naudojimas JAV“ [13]. Be to, pagal Prahos Karlo universitete, Čekijoje, 2005 m. atliktą tyrimą studentų požiūriui į NGM išsiaiškinti, pateikti teiginiai respondentų vertinti pagal 5 balų Likerto skalę [17]. Sukurta anketa pakoreguota pagal žvalgomojo tyrimo rezultatus, gautus apklausiant MF ir MIF fakultetų studentus. Anketa buvo pildoma 6–8 minutes.

Duomenų tvarkymas ir statistinė analizė. Surinktos anketos buvo patikrintos ir sužymėtos, jų duomenys koduoti, suvesti į elektroninę duomenų bazę, patikrinti ir analizuoti statistiniu paketu SPSS 16.0.

Atsakymai analizuoti ir lyginti (proc.) pagal šiuos kintamuosius: lytį, fakultetą (papildomai MIF rodikli standartizuojant pagal lytį, standartu pasirinkus MF

struktūrą), o MF studentų ir pagal kursą. Vertinant požiūrį pagal teiginius, pasirenkant Likerto skalės balus (nuo „visiškai nesutinku“ – 1 iki „visiškai sutinku“ – 5), pateiktas vidurkis ir standartinis nuokrypis (SN).

Skirtumo statistinis reikšmingumas vertintas pagal pasirinktą statistinio reikšmingumo lygmenį $\alpha = 0,05$. Rezultatų skirtumai laikyti statistiškai reikšmingais, kai $p \leq \alpha$. Duomenims, kurie pasiskirstę pagal nominaliąją skalę, p reikšmė skaičiuota pagal χ^2 testą. Pasikliautiniams intervalams apskaičiuoti naudota *WinPepi* programa.

REZULTATAI

Respondentų apibūdinimas. Bendrieji duomenys apie apklausoje dalyvavusius studentus pateikti 1 lentelėje.

Iš 391 anketinėje apklausoje dalyvavusio VU studento didesnę dalį sudarė MF studentai – 65,5 proc.,

o MIF studentų buvo 34,5 proc. iš visų apklaustųjų. Iš 256 tirtų MF studentų 46 proc. buvo pirmo kurso ir 54 proc. – aukštesniųjų – 4 ir 5 kursų studentai.

Apklausoje dalyvavo daugiau moterų negu vyrų, tačiau respondentų pasiskirstymas pagal lytį atskiruose fakultetuose nevienodas. MF apklausta daugiau moterų negu vyrų, o MIF – daugiau vyrų negu moterų.

Respondentų amžius svyravo nuo 18 iki 24 metų. Tik pora tyrimo dalyvių buvo vyresni nei 24 metų – vienas respondentas nurodė, kad jam 26 metai ir vienas – kad 28 metai.

NGM taikymo ypatumai. Bent kartą NGM naudojo 354 respondentai, t. y. 90,5 proc. (95 proc. PI 87,3–93,3), daugiau moterų negu vyrų (atitinkamai 96,2 ir 81,5 proc.) (2 lentelė).

Nustatyta, kad NGM naudojimas skyrėsi tarp MF ir MIF studentų – bent kartą NGM naudojusį respondentų skaičius MF (93 proc.) buvo didesnis,

1 lentelė. Bendrieji duomenys apie respondentus

Fakultetas	MF (n = 256)		MIF (n = 135)		Iš viso (n = 391)	
	Abs. skč.	Proc.	Abs. skč.	Proc.	Abs. skč.	Proc.
Lytis (n = 391): moterys	190	74,2	50	38	240	61,4
vyrų	66	25,8	85	63	151	38,6
Kursas (n = 391): 1 kursas	118	46	86	63,7	204	52,2
2 kursas	–	–	24	17,8	24	6,1
3 kursas	–	–	15	11,1	15	3,8
4 kursas	101	39,5	10	7,4	111	28,4
5 kursas	37	14,5	–	–	37	9,5
Amžius (metais): vidurkis	21	–	20	–	21	–
minimalus amžius	18	–	18	–	18	–
maksimalus amžius	28	–	23	–	28	–

2 respondentai savo amžiaus nenurodė.

2 lentelė. Studentų, bent kartą naudojusį NGM, pasiskirstymas pagal įvairias charakteristikas

Kintamieji	Bent kartą naudojo NGM			Iš viso į šį klausimą atsakė	
	Abs. skč.	Proc.	95 proc. PI	Abs. skč.	Proc.
Vyrų	123	81,5	74,66–87,06	151	100
Moterys	231	96,2	93,23–98,16	240	100
p reikšmė			$p < 0,001$		
MF	238	93	89,32–95,65	256	100
MIF	116	85,9	79,27–91,05	135	100
p reikšmė			0,024		
1 MF kursas	108	91,5	85,42–95,61	118	100
4 MF kursas	95	94,1	88,06–97,56	101	100
5 MF kursas	35	94,6	83,27–99,08	37	100
p reikšmė			0,701		

palyginti su MIF (85,9 proc.; $p = 0,024$) (2 lentelė). Tačiau kadangi MIF buvo daugiau vyrų nei moterų, standartizuotas pagal lytį rodiklis MIF – 91,9 proc. (95 proc. PI 89,6–96,5) statistiškai reikšmingo skirtumo tarp fakultetų jau neparodė.

Analizuojant NGM taikymą tarp aukštesniųjų ir pirmo kurso MF studentų, statistiškai reikšmingo skirtumo nebuvo rasta.

Lyginant bent kartą naudojusius NGM ir tuos, kurie esant reikalui naudotų NGM, pastebėta, kad pirmųjų dalis buvo didesnė: atitinkamai 90,5 proc. (95 proc. PI 87,3–93,3) ir 85,2 proc. (95 proc. PI 81,38–88,43). Iš studentų, kurie nenaudotų NGM, 40,4 proc. (23/58) teigė, kad trūksta informacijos apie NGM, 49,1 proc. (28/58) mano, kad jie neveiksmingi, o 10,5 proc. (6/58) nurodė kitas priežastis – trūksta informacijos apie NGM naudingumą, nesidomi jų poveikiu, išskiria, jog vaistažoles vartotų, tačiau jogs ar meditacijos – ne.

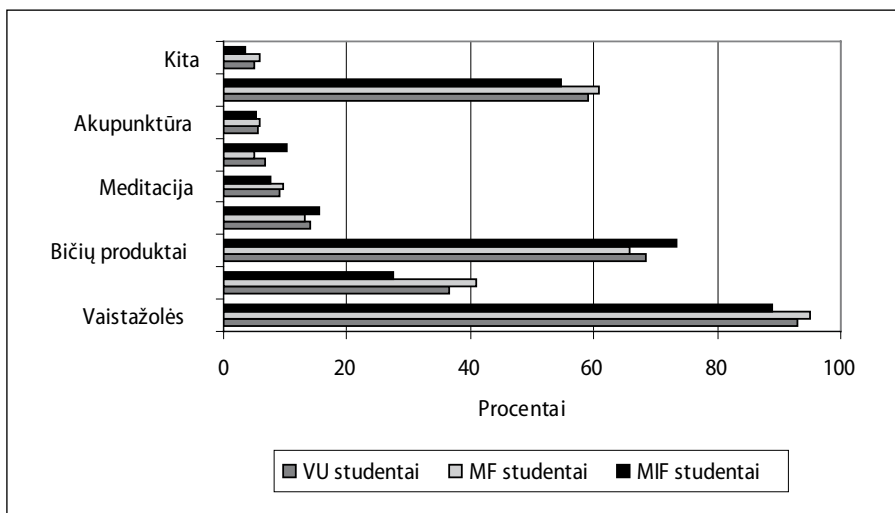
Galimas NGM naudojimas, kaip ir faktinis, labiausiai išsiskyrė tarp lyčių – moterų, atsakiusių, kad

esant reikalui naudotų NGM, buvo daugiau negu vyrų: atitinkamai 91,6 proc. (218/238) ir 75,5 proc. (114/151) ($p < 0,001$).

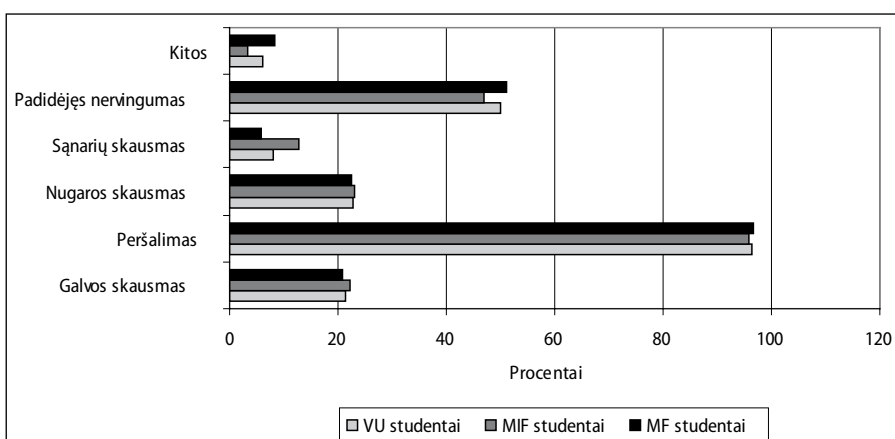
Populiariausios NGM rūšys. Populiariausia NGM rūšis, kurią nurodė respondentai, buvo vaistažolės – net 93 proc. respondentų, naudojusių NGM, pabrėžė, jog vartoja vaistažoles. Antrą vietą pagal dažnumą užėmė bičių produktai – 68,3 proc., trečią – masažas – 59 proc. (1 pav.). 5,1 proc. respondentų paminėjo kitus NGM, tarp jų: mankšta, badavimas, gydymas taurėmis, pirtys, saulės vonios, druskos tirpalai.

Iš natūralių produktų respondentai dažniausiai nurodė vartoję ramunėles (84,8 proc.), liepžiedžius (82,9 proc.), česnakus (79,5 proc.), imbierą (73 proc.). 21,1 proc. respondentų vartojo ežiuolę, o 28,4 proc. – kitus natūralius produktus: čiobrelius, valerijoną, medetkas, šalavijus, jonažoles, mėtus, citrinas.

Ligos / būklės, kurioms gydyti naudojami NGM. Ligos / būklės, kurioms gydyti apklausti studentai dažniausiai renkasi NGM, yra nesudėtingos (2 pav.). 96,4 proc. respondentų, naudojusių NGM,

1 pav. NGM, kuriuos naudojo respondentai (proc.)

2 pav. Ligos / būklės, kurioms gydyti respondentai rinkosi NGM

nurodė, kad juos rinkosi peršalimui gydyti, kiek mažiau (49,9 proc.) padidėjusiam nervingumui mažinti. Tarp kitų ligų / būklių, kurias nurodė tyrimo dalyviai, paminėtos alergija, kraujosruvų mažinimas, raumenų skausmas, plaukų slinkimas, virškinamojo trakto ligos, dantų skausmas.

NGM naudojimo priežastys. Nurodytos NGM naudojimo priežastys buvo įvairios – tai labai priklausė nuo ligos / būklės. Sunkesnių ligų atveju pacientai tiesiog norėjo palengvinti ligos simptomus, esant nesudėtingiems susirgimams – NGM gali būti pasitelkiami jiems gydyti.

Dažniausia NGM naudojimo priežastis, kurią nurodė respondentai, buvo tokia: kombinuoiant NGM su vakarietiškos medicinos, rezultatas efektyvesnis (75,3 proc.); taip pat dažna priežastis – įdomu pabandyti (33,5 proc.) (3 lentelė). 13,4 proc. tiriamųjų vardijo kitas priežastis, tarp kurių: tradicija, jeigu liga nėra sunki, nesinori vartoti cheminių vaistų, pakanka ir NGM.

Analizuojant NGM naudojimo priežastis tarp fakultetų statistiškai reikšmingas skirtumas rastas tarp dviejų priežasčių: kombinuoiant NGM su vakarietiškos medicinos, rezultatas bus efektyvesnis – šį atsakymą pažymėjo daugiau MF studentų (79,4 proc.) negu MIF (65 proc.) ($p = 0,003$); vakarietiška medicina per brangi – šį atsakymą pažymėjo daugiau MIF (13,7 proc.) negu MF (3,8 proc.) studentų ($p = 0,001$).

Informacijos šaltinis, iš kurio respondentai sužino apie NGM. Šeimą ir draugus kaip informacijos šaltinį nurodė net 94,1 proc. respondentų, naudojusiu NGM, knygas – 38,4 proc., žiniasklaidą – 34,7 proc., o 5,4 proc. – kitus šaltinius, tarp kurių MF studentai pažymėjo ir paskaitas. Taip pat kaip informacijos šaltinį tiriamieji paminėjo gydžiusią vakarietiškos medicinos gydytoją, 9 proc. apklaustųjų teigė, kad apie NGM sužinojo iš netradicinės medicinos atstovo.

Respondentų požiūris į NGM praktikos principus. Pagal apskaičiuotus Likerto skalės balų vidurkius iš teiginių atsakymų dažniausiai stebėtas rezultatas nuo neutralaus („nei sutinku, nei nesutinku“ = 3) krypo link labiau teigiamo požiūrio į NGM (4 lentelė).

Požiūris į kai kuriuos NGM praktikos principus atskiruose fakultetuose buvo skirtingas. Kitaip nei MIF studentai, MF studentai labiau pritarė teiginiui, kad fizinė žmogaus sveikata priklauso nuo jo psichologinės būklės ($p = 0,001$). MF studentai, palyginti su MIF, dažniau teigiamai atsakė į teiginį „Sveikatos priežiūros procese turėtų būti atsižvelgiama į paciento lūkesčius, įsitikinimus ir vertybes“ ($p < 0,0001$). Taip pat daugiau MF studentų negu MIF atsakė teigiamai į teiginį, kad moksliskai nepagrįstų gydymo metodų taikymas neturėtų būti skatinamas ($p = 0,034$). Kad NGM poveikis paprastai tėra placebo efektas, dažniau sutiko MF studentai ($p = 0,031$).

VU MF studentų nuomonė apie atskirą discipliną. Tik MF studentams buvo pateiktas klausimas apie tai, ar studentai žino, kuriuose universitetuose, kur vykdoma medicinos studijų programa, būtų dėstomas dalykas apie NGM. Iš viso tik 12,6 proc. MF studentų, atsakiusių į šį klausimą, teigė žinantys universitetų, kuriuose dėstomas dalykas apie NGM, ir tai nepriklausė nuo studijų metų: pirmame kurse tokių buvo 16,1 proc., aukštesniuose – 9,6 proc. ($p = 0,122$).

64,2 proc. MF studentų mano, kad reikalinga atskira disciplina, kurią studijuodami medicinos studijų programos studentai būtų mokomi apie NGM, ir šį atsakymą pagrindė, jog išsilavinęs gydytojas privalo žinoti apie NGM, jų naudą, rūšis, kurios galėtų būti naudingos pacientui. Respondentų nuomone, geriausia, kad atskira disciplina būtų dėstoma kaip patsirenkamasis dalykas. Tačiau daugiau negu trečdalis (36,8 proc.) MF studentų nurodė, kad tokia disciplina nereikalinga, nes programa ir taip perkrauta, tai yra

3 lentelė. NGM naudojimo priežastys

NGM naudojimo priežastis	MF (n = 256)		MIF (n = 135)		Iš viso (n = 391)		P reikšmė
	Abs. skč.	Proc.	Abs. skč.	Proc.	Abs. skč.	Proc.	
Vakarietiška medicina nepadeda	8	3,4	8	6,8	16	4,5	0,138
Vakarietiška medicina sukelia daug pašalinių reiškinių	36	15,1	22	18,8	58	16,5	0,378
Kombinuojant NGM su vakarietiškos medicinos rezultatas efektyvesnis	189	79,4	76	65	265	75,3	0,003
Vakarietiška medicina per brangi	9	3,8	16	13,7	25	7,1	0,001
Įdomu pabandyti	84	35,3	34	29,1	118	33,5	0,241
Nepripažįsta vakarietiškos medicinos	1	0,4	3	2,6	4	1,1	0,072

ne vakarietiškos medicinos gydytojo darbas, NGM yra sritis, kuria kiekvienas galėtų pasidomėti pats.

Nuomonės tarp pirmo ir aukštesniųjų kursų MF studentų skyrėsi – 70,9 proc. pirmo kurso studentų pažymėjo, kad reikalinga atskira disciplina, kurią studijuodami medicinos studijų programos studentai būtų mokomi apie NGM. Teigiamai į šį klausimą atsakusių aukštesniųjų kursų studentų buvo mažiau – 58,7 proc. ($p = 0,038$). Vyresnieji MF studentai dažniau negu pirmo kurso nurodė, kad studijų programa yra perkrauta, todėl jie ir taip turi ką mokytis, kad informacijos apie NGM yra pakankamai ir patys pacientai nesunkiai galėtų ją susirasti. Taip pat teigė, jog vakarietiškos medicinos gydytojas pacientui turi suteikti būtent tą informaciją, kuri yra pagrįsta moksliniais tyrimais.

REZULTATŲ APTARIMAS

Didelis bent kartą NGM naudojusių respondentų skaičius rodo, kad NGM yra populiarūs net tarp jaunimo, nors įprasta, kad savo sveikata labiau rūpinasi vyresnio amžiaus žmonės. NGM populiarumą galėtų lemti iš kartos į kartą perduodamos tradicijos, NGM gausa – kiekvienas gali atrasti jam patogiausią ir priimtiniausią metodą, taip pat tai, kad daugumą NGM yra nesudėtinga taikyti, galima surasti nebrangių NGM.

Vertinant galimą įvairių veiksnių įtaką, gauti lūkesčius nevisiškai atitinkantys rezultatai. Nors grubūs rodikliai rodė skirtumus tarp fakultetų, tačiau dėl nevienodo vyrų ir moterų pasiskirstymo pagal lytį standartizuoti rodikliai statistiškai reikšmingo skirtumo neparodė. Todėl, matyt, biomedicinos srities mokslai bendriems rodikliams įtakos nedarė, o

4 lentelė. Teiginių apie studentų požiūrį į NGM praktikos principus įvertinimas

Teiginys	Aritmetinis vidurkis (SN)		
	MF	MIF	Bendras
	n = 256	n = 135	n = 391
Fizinė žmogaus sveikata priklauso nuo jo psichologinės būsenos 1 MF studentas neatsakė į šį klausimą	4,02 (0,66)	3,87 (0,85)	4,09 (0,75)
Pusiausvyra tarp sveikatos ir ligos yra teigiamų ir neigiamų išgyvenimų atspindys 4 MF ir 2 MIF studentai neatsakė į šį klausimą	3,67 (0,81)	3,44 (0,92)	3,59 (0,85)
Žmogaus kūnas iš esmės gyja savarankiškai, o sveikatos paslaugų tiekėjo užduotis – skatinti gijimo procesą 1 MIF studentas neatsakė į šį klausimą	3,44 (0,90)	3,64 (0,99)	3,51 (0,98)
Paciento ligos simptomai turėtų būti laikomi bendros kūno pusiausvyros sutrikimo išraiška 1 MF ir 1 MIF studentas neatsakė į šį klausimą	3,57 (0,89)	3,42 (0,80)	3,52 (0,86)
Sveikatos priežiūros procese turėtų būti atsižvelgiama į paciento lūkesčius, sveikatos įsitikinimus ir vertybes	3,88 (0,85)	3,32 (1,08)	3,68 (0,97)
Natūralių gydymo metodų taikymas yra grėsmė visuomenei 1 MF studentas neatsakė šį klausimą	2,13 (0,92)	2,04 (0,84)	2,09 (0,90)
Mokliškai nepagrįstų gydymo metodų taikymas neturėtų būti skatinamas	3,39 (1,06)	3,20 (0,99)	3,32 (1,04)
Natūralių gydymo metodų poveikis paprastai tėra placebo efektas 1 MIF ir 2 MF studentai neatsakė į šį klausimą	2,91 (0,87)	2,90 (0,78)	2,09 (0,84)
Natūralūs gydymo metodai apima idėjas, kurios galėtų būti naudingos vakarietiškoje medicinoje 5 MF studentai neatsakė į šį klausimą	3,70 (0,67)	3,55 (0,64)	3,65 (0,67)
Daugelis natūralių gydymo metodų stimuliuoja žmogaus organizmo galias 4 MF studentai neatsakė į šį klausimą	3,38 (0,85)	3,39 (0,96)	3,38 (0,89)

Atsakymai pagal Likerto skalę nuo 1 – „visiškai nesutinku“ iki 5 – „visiškai sutinku“.

kartais gal net ir atvirkiščiai – medikai skeptiškiau vertina alternatyvius metodus.

Pagrindinis veiksnys taikyti NGM tiek faktiškai, tiek galimai buvo lytis – moterys buvo labiau linkusios rinktis NGM. Šį rezultatą greičiausiai galėtume sieti su tuo, kad moterys apskritai labiau linkusios rūpintis savo sveikata negu vyrai: mokslinėje literatūroje teigiama, kad moterys maitinasi sveikiau, dažniau naudojasi sveikatos paslaugomis ir joms skiria daugiau lėšų negu vyrai [20, 21]. Panašūs rezultatai gauti ir tyrime, atliktame Prahos Karlo universitete – šio tyrimo metu taip pat tarp visų NGM naudojusių studentų (92 proc.) daugiau buvo moterų [17].

Vykdam šią apklausą buvo daugiau teigiančiųjų, kad bent kartą naudojo NGM, nei atsakiusių, jog esant reikalui naudotų NGM. Tai leistų manyti, jog ne visus, kurie rinkosi NGM, tenkino šių metodų efektas, todėl jie neketina jų naudoti ateityje.

Vaistažolių populiarumą tarp studentų greičiausiai lėmė tai, kad jos yra seniai vartojamos ir žinomos, tai yra mūsų kultūros dalis. Be to, vaistažolės – tai nebrangi, daugelio namuose randama gydymo priemonė, vaistažolių arbatos paruošimas yra paprastas, nereikalaujantis didelių pastangų. Tuo tarpu akupunktūra, pilates, joga, meditacija Lietuvą pasiekė neseniai ir tai yra mums gana svetimi NGM. Atrodytų, naujai pasirodę NGM turėtų labai sudominti visuomenę, tačiau šie NGM yra sudėtingesni, reikalaujantys daugiau žinių, be to, brangesni, palyginti su vaistažolių arbatomis, bičių produktais. Gauti duomenys panašūs į Prahos Karlo universitete atlikto tyrimo rezultatus – šio tyrimo metu respondentų nurodyti populiariausi NGM buvo: vaistiniai augalai (79,5 proc.), masažas (61,2 proc.) ir atsipalaidavimo pratimai (56,5 proc.) [17].

Vaistažolės ir masažas taip pat yra vieni populiariausių NGM Japonijos lignoninėse. Tai parodė 2007 m. Japonijoje atlikta apklausa „Alternatyvios ir papildančiosios medicinos praktikos paklausa Japonijos lignoninėse“ [21].

Italijoje atliktos apklausos metu paaiškėjo, kad italai dažniausiai renkasi homeopatiją (7 proc. Italijos gyventojų), antroje vietoje – manualinė terapija (6,4 proc. gyventojų), vaistažolės – mažai populiarios (3,7 proc. gyventojų) [19].

Anglijoje atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad respondentai dažniausiai rinkosi masažą (13,1 proc.), aromaterapiją (11,2 proc.), akupunktūrą (11,2 proc.), poilsį (10 proc.) ir osteopatiją (9,9 proc.) [16].

Renkantis natūralius produktus dažniausiai tam įtakos turi gyvenamoji vieta. Respondentai nurodė

naudoję natūralius produktus, kurie būdingi mūsų kraštui. Nė vienas iš apklaustų studentų nenurodė vartojantys ginkmedžio, ženšenio, kurie populiariausi JAV. Tačiau, kaip ir JAV, taip ir šioje apklausoje česnakas pateko tarp populiariausių natūralių produktų, kuriuos vartojo respondentai [17].

Respondentų nurodytos NGM pasirinkimo priežastys buvo panašios kaip ir 2002 m. JAV atliktos apklausos. Abiejose apklausose vyrauja tos pačios NGM naudojimo priežastys – 54,9 proc. apklaustų JAV gyventojų nurodė, jog, kombinuojant NGM su vakarietiškos medicinos, rezultatas efektyvesnis, 50,1 proc. – įdomu pabandyti [17].

NGM taikymo vyraujančių priežasčių skirtumai tarp fakultetų leistų galvoti, kad medikai dažniau linkę NGM rinktis kaip papildančiąją mediciną, o MIF studentai NGM renkasi kaip alternatyviąją mediciną, kartais neturėdami kitos išeities dėl kainos.

Izraelio alternatyvios medicinos klinikoje atliktos apklausos „Pacientų lankymasis alternatyvios medicinos klinikoje dėl skausmo: paplitimo tyrimas“ rezultatai buvo kitokie. Šios apklausos metu daugiausiai respondentų (50,9 proc.) nurodė, kad NGM padeda atgauti fizines jėgas, žymiai didesnė dalis (33,7 proc.) kreipėsi dėl nusivylimo vakarietiška medicina, o 31,3 proc. tyrimo dalyvių teigė, kad NGM pagerina psichinę būklę. Tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad pastarajame tyrime dalyvavę respondentai turėjo rimtų nusiskundimų, dėl kurių kreipėsi į gydytoją [23].

Šeima ir draugai kaip informacijos šaltinis, iš kurio būtų galima sužinoti apie NGM, ne visada yra patikimas. Kita vertus, patarimai, gauti iš šeimos bei draugų, gali būti anksčiau jų išmėginti ir padėję. Keletas respondentų nurodė, kad apie NGM sužinojo iš gydžiusio vakarietiškos medicinos gydytojo. Tai rodo, kad Lietuvoje yra gydytojų, kurie domisi NGM ir juos rekomenduoja savo pacientams. Nors šį šaltinį galima būtų laikyti patikimesniu, kadangi gydantis gydytojas galėtų patarti NGM konkrečiu ligos ar negalavimo atveju bei nurodyti tinkamą NGM naudojimo būdą, tačiau, kaip matyti, tai pasitaiko gana retai.

Likerto skalėje pateikti teiginiai padėjo nustatyti studentų požiūrį į NGM praktikos principus, kurie yra:

- Pirmiausia – nepakenkti.
- Gamtos galių naudojimas.
- Ieškoti, nustatyti ir gydyti pagrindines ligos priežastis.
- Gydyti visą asmenį naudojant individualų gydymą.
- Mokyti sveikos gyvensenos principų ir ligų prevencijos [24].

Vertinant pateiktus teiginius, kai kuriais atvejais išsiskyrė apklaustų fakultetų studentų požiūriai. Atrodo, kad MF studentai, sveikatą suprasdami kaip visapusę fizinę, dvasinę ir socialinę gerovę, o ne tik ligų ar negalavimų nebuvimą [25], labiau pripažįsta, kaip žmogui yra svarbi jo psichologinė būklė. MIF studentai su šiuo sveikatos apibrėžimu savo studijų metu nesusiduria, todėl suprantama, kad kai kuriems liga gali būti suvokiama tik kaip fizinės sveikatos sutrikimas. Taip pat MF studentai labiau negu MIF supranta, kad gydymo procese svarbūs ne tik gydytojo sprendimai, bet ir paciento požiūris į tuos sprendimus. Bendrai atsakymų į Likerto skalės klausimus vidurkiai krypto į teigiamą požiūrį, todėl galima sakyti, kad daugiau studentų NGM praktikos principus vertina teigiamai.

Šios pozityvios nuostatos išliko ir analizuojant išskirtinius klausimus MF studentams. Bendrai daugiau nei pusė pasisakė, kad MF reikalinga įvesti atskirą discipliną. Vis dėlto to labiau pageidavo žemesniųjų kursų studentai. Matyt, studijų metu gaunama daugiau informacijos apie vakarietiškoje medicinoje taikomus moksliniais įrodymais pagrįstus gydymo būdus ir prioritetai teikiami jiems, o požiūris į NGM tampa skeptiškas. Tai atsispindėjo komentaruose, pastabose, kurias respondentai parašė anketos pabaigoje. Tiriamieji, kurie išreiškė neigiamą požiūrį, kad būtų įvesta atskira disciplina studijų programoje, anketose dažnai savo nuomonę grindė tuo, kad programa ir taip yra perkrauta. Tai neturėtų būti argumentas, jog vakarietiškos medicinos gydytojas neturi išmanyti NGM. Priešingai, būtent vakarietiškos medicinos gydytojas turėtų būti tas specialistas, kuris galėtų patarti ir pasiūlyti, jeigu paciento ligos atveju įmanoma, alternatyvius gydymo būdus, išvardyti kiekvieno gydymo būdo pranašumus ir trūkumus, ir pacientui nereikėtų alternatyvų ieškoti kitur, kur dažnai susiduriama su neišmanymu ar apgaule.

Kitose šalyse atliktų tyrimų rezultatai parodė, kad jų studentai labiau palaikė idėją, kad būtų įvesta atskira disciplina apie NGM. Prahos Karlo universitete atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad 83,1 proc. respondentų sutiko, jog jų universitete būtų dėstoma atskira disciplina apie NGM [22]. JAV, Minesotos universitete buvo atliktas tyrimas, kurio metu buvo tiriamas medicinos, slaugos ir farmacijos studentų bei dėstytojų požiūris į NGM. Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau negu 90 proc. apklausoje dalyvavusių

studentų ir dėstytojų mano, jog NGM turėtų būti integruoti į vakarietiškos medicinos sistemą. 88 proc. dėstytojų ir 84 proc. studentų pažymėjo, kad NGM turėtų būti įtraukti į Minesotos universiteto studijų turinį [26]. Didelė dalis – 89,2 proc. Australijos farmacijos studentų švietimą apie NGM universitete suvokia kaip būtinybę. Tačiau jie mato didesnę poreikį žinių apie vaistažoles negu akupunktūrą ar meditaciją. 95,5 proc. tyrime dalyvavusių studentų nurodė, kad vaistininkai turėtų patarti klientams apie NGM [27].

Šis apžvalginis tyrimas leido atskleisti, kad NGM pripažįsta ir jaunimas. Todėl turbūt nebūtų išmintinga skatinti tik vienos krypties požiūrį ir neigti kitus, natūralius gydymo metodus vertinti tik kaip pasenusius, neturinčius įrodymų ir vadovautis tik vakarietiška medicina. Ta linkme daromi žingsniai ir Lietuvoje. Jau daugelį metų Klaipėdos universitetas organizuoja tarptautinę Vydūno konferenciją, šiais metais įsteigti Sveikos gyvensenos ir natūralių gydymo metodų rūmai. Tik bendros diskusijos gali padėti surasti bendrų sąlyčio taškų, pateikti informaciją ir tinkamus argumentus visuomenei, siekiant bendro tikslo – gerinti žmogaus sveikatą. O jei medikų rengimas bus įvairiausias, tai bus tik pranašumas.

IŠVADOS

1. NGM yra labai paplitę tarp jauno amžiaus žmonių – 90,5 proc. apklaustų VU studentų nurodė bent kartą naudoję NGM. Analizuojant NGM paplitimą tarp lyčių, matyti, kad moterys dažniau negu vyrai nurodė bent kartą rinkęsi NGM. Statistiškai reikšmingo skirtumo tarp fakultetų nenustatyta.
2. Populiariausi NGM tarp studentų buvo vaistažolės, bičių produktai ir masažas.
3. Studentai NGM dažniausiai renkasi peršalimui ir padidėjusiam nervingumui mažinti.
4. Dažniausios NGM taikymo priežastys buvo: „Kombinuojant NGM su vakarietiškos medicinos gydymo metodais, rezultatas bus efektyvesnis“ bei „Įdomu pabandyti“.
5. Daugiau nei pusė MF studentų pasisako už tai, kad būtų įvesta atskira disciplina apie NGM.

Straipsnis gautas 2011-08-24, priimtas 2011-10-31

Literatūra

1. Definition: Biomedical Model. MediLexicon. Available from: <http://www.medilexicon.com/medicaldictionary.php?t=55643> [cited 2011 October 5].
2. Traditional medicine. Fact sheet No. 134 [Internet]. 2008 December. Available from: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs134/en/> [cited 2011 January 18].
3. Sorrentino MJ. Drug therapie for congestive heart failure. Appropriate choice can prolong life. *Postgrad Med.* 1997 January;101(1):83-86, 89-90, 93-94.
4. Žagminas K. Faktai apie skiepus [interaktyvus]. Internetinė priedaga: http://www.infoskiepai.lt/home.php?menukey=51&purl=data_lt/5/51/ [žiūrėta 2010 gruodžio 12].
5. Traditional medicine. Fact sheet No. 134 [Internet]. 2008 December. Available from: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs134/en/> [cited 2011 January 18].
6. Scientific Framework of Homeopathy. Evidence Based Homeopathy. European Committee of Homeopathy. 2008.
7. Benchmarks for Training in Naturopathy. World Health Organization. Switzerland. 2010:3-5, 7-8.
8. Vydūnas. Sveikata, jaunumas, grožė. Gimdymo slėpiniai. Kaunas: leidykla „Farmacija“, 1991:29.
9. 4th European congress for integrative medicine (ECIM) 2011 [Internet]. Available from: <http://www.ecim-congress.org/> [cited 2011 June 19].
10. Haramati A. Why mind – body medicine is essential for medical education? *European Journal of Integrative Medicine.* Abstracts 3rd European Congress for Integrative Medicine. 159 p.
11. Evaluation of a new mandatory course on complementary medicine for medical students, Lausanne, Switzerland. *European Journal of Integrative Medicine.* Abstracts 3rd European Congress for Integrative Medicine. 184 p.
12. CAM education of medical students in the Netherlands: An explorative study on motivational elements and enabling factors. *European Journal of Integrative Medicine.* Abstracts 3rd European Congress for Integrative Medicine. 184 p.
13. Barnes P, Powell-Griner E, McFann, Nahin R. Complementary and Alternative Medicine Use in the United States, 2002 [Internet]. 2004 May 27. Available from: http://www.medicalacupuncture.org/events/cam_survey.html [cited 2010 November 15].
14. Madsen JO. CAM in Italy – brief overview [Internet]. Available from: <http://www.cambrella.eu/home.php?il=106> [cited May 10].
15. Ernst E. The role complementary and alternative medicine. *BMJ.* 2000;321:1133-1135.
16. Hunt KJ, Coelho HF, Wider B, Perry R, Hung SK, Terry R, Ernst E. Complementary and alternative medicine use in England [Internet]. Available from: <http://www.medscape.com/viewarticle/730431> [cited May 11].
17. Lie D, Pokladnikova J. Comparison of Attitudes, Beliefs, and Resource-seeking Behavior for CAM Among First- and Third-Year Czech Pharmacy Students [Internet]. *American Journal of Pharmaceutical Education.* Available from: <http://ajpe.org/view.asp?art=aj720224&pdf=yes> [cited 2010 November 19].
18. Petraitytė D, Stankūnas M. Medicinos pliuralizmas ir integruotos medicinos galimybės Lietuvoje. *Medicinos teorija ir praktika.* 2007 spalio 7;4:461-466.
19. Vilniaus universiteto svetainė. Faktai ir skaičiai. Internetinė priedaga: <http://www.vu.lt/apiemus/faktai/>.
20. Shelley Martin. Surprise! Women eat healthier than men. *CMAJ.* 2002 October 15;167(8):913.
21. Gary M. Owens. Gender Differences in Health Care Expenditures, Resource Utilization, and Quality of Care. Supplement to *Journal of Managed Care Pharmacy.* 2008 April;14(3).
22. Ishida T, Yokoyama K, Sakuraba H, Sawazaki K, Togo T, Urata S. Demand for CAM Practice at Hospitals in Japan: A Population Survey in Mie Prefecture. *Evidence-based Complementary and Alternative Medicine.* May 2010.
23. Peleg R, Lieberman O, Press Y, Shvartsman P. Patients visiting the complementary medicine clinic for pain: a cross sectional study. *BMC Complement Altern Med.* 2011 May 5;11(1):36.
24. Benchmarks for Training in Naturopathy. World Health Organization. Switzerland. 2010:3-5, 7-8.
25. Frequently asked questions. World Health Organization. Available from: <http://www.who.int/suggestions/faq/en/> [cited 2011 October 20].
26. Kreizer MJ, Mitten D, Harris I, Shandeling J. Attitudes towards CAM among medical, nursing and pharmacy faculty and students: a comparative analysis. *Altern Ther Health Med.* 2002 November–December;8(6):44-7, 50-3.
27. Tiralongo E, Wallis M. Attitudes and perceptions of Australian pharmacy students towards Complementary and alternative medicine – pilot study. 2008 Januar 28;8.

Attitudes Towards Natural Therapies among Vilnius University Students

Vaida Aguonytė, Aušra Beržanskytė

Vilnius University Faculty of Medicine Institute of Public Health

Summary

Purpose of the study – to find out the attitude towards the natural methods of treatment among undergraduate students in Vilnius university.

Methods. The data were obtained in March 2011 by the anonymous questionnaire survey. The students of Faculty of Medicine and Faculty of Mathematics and Informatics were involved into the study. Analysis was done from 391 questionnaires.

Results and conclusion. Natural methods of treatment were used by 90.5 % of respondents, more among women than among men – 96.2 % and 81.5 % respectively. The most popular natural method of treatment was considered to be herbs – 93 % of respondents indicated that they had used that one. The respondents indicated that the main cause to choose herbs was for treating cold problems (96.4 %). The most common reason why respondents prefer the natural methods of treatment is increased effectiveness combining natural methods of treatment with western medicine. This reason was indicated by 75.3 % of the

respondents who have used natural methods of treatment. In general attitudes towards principles of natural methods of treatment were positive. 64.2 % of the students of the Faculty of Medicine stated that there was a great necessity to have a separate subject on natural methods of treatment in the Faculty of Medicine. The first year students more than senior ones were more positive for this idea – 70.9 % and 58.7 % respectively, $p = 0.038$.

Keywords: natural methods of treatment, students.

Correspondence to Vaida Aguonytė,
Institute of Public Health,
Vilnius University Faculty of Medicine,
M. K. Čiurlionio 21, LT-03101 Vilnius, Lithuania.
Email: vaida.aguonyte@gmail.com

Received 24 August 2011, accepted 31 October 2011